

Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek

Indiai éves jelentésekből gyűjtött bizonyítékok

Soumya Singhal

Amity University

soumya_singhal@yahoo.com

Seema Gupta

Amity University

sgupta18@amity.edu

Vijay Kumar Gupta

Indian Institute of Management

vkgupta@iimdr.ac.in

ÖSSZEFOGLALÓ

A gazdaságnak a gyártásalapú gazdaságtól a tudásalapú gazdaság felé történő elmozdulása felértékelte a szellemi tőke fontosságát az üzleti érték létrehozásának folyamatában. Bár az integrált jelentésekben kimutatják a szellemi tőkét, a hagyományos pénzügyi beszámolók korlátozott információkat közölnek róla. Tanulmányunk a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételeknek az indiai cégeknél tapasztalható mértékét, valamint az érdekeltek elvárásai és az iparági közzétételi eljárások között fennálló szakadékot vizsgálja. E célból tartalomelemzést végeztünk a Bombay Értéktőzsdén jegyzett 30 nempénzügyi cégből álló mintán a 2019–2020 közötti időszakra olyan módon, hogy korábbi tanulmányok alapján összeállítottunk egy 42 tételből álló közzétételi indexet a szellemi tőke három kategóriájában, nevezetesen a strukturális tőke, a kapcsolati tőke és a humán tőke alatt. Az eredmények azt mutatták, hogy a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek az indiai cégeknél általában véve csekély mértékűek. A vállalatok a szellemi tőkével kapcsolatos tételek mindössze 42 százalékát teszik közzé. Megállapítottuk továbbá, hogy a legtöbb vállalat a strukturális tőkéről tesz közzé adatokat, míg a humán tőkével kapcsolatos közzétételek minimális pontszámot értek el. Az eredmények azt jelzik, hogy ki kell dolgozni az immateriális javaknak az indiai vállalatok éves beszámolóiban történő feltüntetésének megfelelő keretét.

KULCSSZAVAK: tartalomelemzés, szellemi tőke, közzétételi index, kapcsolati tőke

JEL-KÓDOK: G31, G39, M41

DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_1_7

Az 'új gazdaság' – vagy tudásalapú gazdaság – megjelenését az üzleti és a kutatási tevékenységben fontos szerepet játszó szellemi tőke előtérbe kerülésének tulajdonítják. A szellemi tőke jelentős szerepet játszik korunk gazdasági, irányítási, technológiai és társadalmi fejlődésében. A pénzügyi beszámolóknak közzétett adatoknak is lényeges elemévé vált, mivel a hagyományos pénzügyi jelentéseket sok kritika érte azért, mert nem adtak elegendő információt az érdekeltek számára a vállalat vagyontermelő képességéről (Solikhah et al., 2020). A pénzügyi beszámolási és jelentéskészítési szabványok ráadásul többnyire nem voltak képesek lépést tartani a gyorsan változó környezettel (Schaper et al., 2017). Következésképpen nőtt az információs aszimmetria. Néhány korábbi tanulmány hangsúlyozta az immateriális javak megfelelő feltüntetésének szükségességét a versenyelőny érdekében (Husin et al., 2012; Parshakov, Shakina, 2020). Ezért aztán egyre több vita folyt arról, hogy a jelenlegi közzétételi szabványok megfelelően kielégítik-e az érdekeltek információigényeit.

Az utóbbi években a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételeknek köszönhetően csökkent az információk szállítói és felhasználói közötti információs aszimmetria. Az információk közzététele csökkenteni a tőke költségét (Nielsen, 2015). A közzététel növeli a vállalat jövőbeli nyereségét és piaci értékét is, ezáltal befektetéseket vonz. Ezen felül az információk közzétételén keresztül a vállalkozás bizalmat tud építeni az érdekeltek körében, amely szintén előnyös a hosszú távú növekedés szempontjából. A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételekre azonban nincsenek kötelező normák; a vállalatoknak az információs aszimmetria csökkentése érdekében a lehető legtöbb adatot közzé kell tenniük.

Ez a tanulmány az indiai cégek által közzétett információk mennyiségét és minőségét vizsgálja. Kísérletet tesz annak a felmérésére is, hogy az indiai cégek által alkalmazott köz-

zéteteli gyakorlatok megfelelnek-e az érdekeltek elvárásainak. Ez a hiányelemzés segítséget nyújt a várt és a tényleges jelentések közötti különbség megértéséhez. A közzététel szintjének részletes tanulmányozására 42 tételből álló keretet állítottunk össze.

A tanulmány szerkezete a következő. Először áttekinti a témához kapcsolódó irodalmat, majd ismerteti a tanulmányhoz használt kutatási módszertant. A következő rész az eredményeket tárgyalja, majd az utolsóban levonjuk a következtetéseket és meghatározzuk a jövőbeni kutatás korlátait és kiterjedését.

AZ IRODALOM ÁTTEKINTÉSE

Ez a rész a szellemi tőke hátterét és elemeit, a közzétételhez alkalmazott elméletet, valamint a témában korábban készült tanulmányokat tárgyalja. *Guthrie et al.* (1999) megvizsgálták a tartalomelemzés – mint kutatási eszköz – alkalmazását annak megállapításához, hogy milyen mértékben teszik közzé a cégek a szellemi tőkét, és kimutatták, hogy a tartalomelemzés gyakorta használt eszköz a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek gyakoriságának és jellegének megállapításához.

A szellemi tőke jelentése és elemei

Szellemi tőke

Nassau William Senior fogalmazta meg először a szellemi tőke koncepcióját 1836-ban. Annak azonban, hogy miből is áll a szellemi tőke, nem létezik széles körben elfogadott meghatározása. Az irodalom szerint a szellemi tőke elsősorban úgy definiálható, mint a vállalat által a versenyelőnye érdekében különböző formákban birtokolt tudásforrások (Brown et al., 2016). *Choong* (2008) úgy határozta meg a szellemi tőkét, mint a jövőbeni előnyök learatására alkalmas nem számszerűsíthető esz-

közt. Az irodalom szerint a szellemi tőke humán tőke, szociális/belső tőke és kapcsolati/külső tőke kategóriákba sorolható.

A humán tőke a kompetenciára, a kreatív és a problémamegoldó képességekre, a vezetésre, valamint a szervezet munkavállalói által tanúsított vállalkozói és irányítási képességekre utal. Lényegében a munkaerő tudására utal (Balog, 2021).

Malhotra (2003) úgy határozta meg a strukturális tőkét, mint a humán tőkét támogató keretet. Ez a keret szervezeti folyamatokat, eljárásokat, technológiát, információs erőforrásokat, valamint szellemi tulajdonjogokat foglal magában. Ezen kívül *Mertins et al.* (2009) úgy határozták meg a strukturális tőkét, mint a szervezeti eljárásokból származó materiális és immateriális javak összességét.

A kapcsolati tőke az érdekeltekkel fennálló kapcsolatok értékét (Bontis, 1998) vagy az interakciókba beágyazott tudást jelenti (Cabrita, Cabrita, 2013). Lényegében a fogyasztókkal, a beszállítókkal, a részvényesekkel, a partnerekkel és a befektetőkkel fenntartott külső kapcsolatokon keresztül kialakuló erőforrások összessége. A szervezetnek harmadik felekkel fennálló kapcsolataira és az azokban a szervezetről kialakult képre utal.

A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek elmélete

A szellemi tőkével kapcsolatos közzététel vonatkozásában két elmélet létezik. Az első a stakeholder-elmélet (Donaldson, Preston, 1995), a második pedig a legitimációs elmélet (Deegan, 2002), amely a közzététel fontosságával és a tudásbeli aszimmetriák megszüntetésére irányuló képességével foglalkozik. A stakeholder-elmélet kimondja, hogy egy szervezet vezetőségének az érdekeltek elvárásainak megfelelő tevékenységeket kell végeznie, és be kell számolnia ezekről a tevékenységekről az ér-

dekelteknek (Guthrie et al., 2004). Az érdekeltek között lehetnek a részvényesek, a munkavállalók, az ügyfelek, a kormány, a riválisok, a beszállítók, a média és a környezetvédők is. A legitimációs elmélet hasonlít a stakeholder-elmülethez és azt mondja, hogy egy szervezet önként beszámolna a tevékenységéről, ha a vezetőség úgy látná, hogy azok a közösségek, amelyekben a szervezet működik, azokat a tevékenységeket várná el tőlük (Meireles et al., 2017).

A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételekről készült korábbi tanulmányok

Lim et al. (2017) 2003-ban, 2006-ban és 2010-ben tanulmányt készítettek Ausztráliában biotechnológiai cégekről, és arra a következtetésre jutottak, hogy a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek idővel csökkennek. Ugyanígy, *Brennan* (2006) 11 ír vállalatot vizsgált meg, és különbséget állapított meg a piaci érték és a könyv szerinti érték között, amit a rejtett költségekkel indokolt. A tudásalapú cégek körében azonban nagyon alacsonynak bizonyult a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek szintje. *Parshakov és Shakina* (2020) az Egyesült Államokban készítettek egy tanulmányt, és megállapították, hogy a cégek szellemi tőkével kapcsolatos közzétételei a legtöbb elemzett országban szűkösek voltak, különösen kvalitatív formában. *Yi és Davey* (2010) azt állapították meg, hogy a szellemi tőke három elemének, nevezetesen a humán, a strukturális és a kapcsolati tőkének az átlagos minőségi pontszáma alacsonyabb volt, mint 0,5. Ez az alacsony pontszám azt jelzi, hogy a szellemi tőke legtöbb elemét inkább narratív formában fejezik ki, nem pedig numerikus formában. Hasonló megállapításról számolt be *Guthrie et al.* (2006) Hongkongban és Ausztráliában készített tanulmánya is, amelyben kimutatták, hogy a szellemi tőke közzététele főleg narra-

tív formában történik, nem pedig monetáris formában. *Joshi et al.* (2011) az általuk végzett tanulmányban a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételekben az indiai és az ausztrál szoftver- és technológiai cégek között tapasztalható különbségeket vizsgálták. A megállapításokból kiderül, hogy bár az indiai vállalatok több információt tettek közzé a szellemi tőkéről, mint az ausztrál cégek, az önkéntesen közzétett adatok mindkét országban minimálisak és főleg narratív jellegűek voltak.

Campbell és Rahman (2010) viszont longitudinális tanulmányt készítettek a Marks & Spencer's éves jelentései alapján 1978-tól 2008-ig. A tanulmány kimutatta, hogy a kapcsolati tőkéről szóló jelentések bővültek ezen idő alatt, de a narratív beszámolók többségében vannak a monetárisokhoz képest. Ugyanígy, *Mulyadi et al.* (2017) az indonéz gazdaság gyógyszerészeti és pénzügyi ágazatait tanulmányozták, és megállapították, hogy a két szektorban eltérő a közzétételek szintje. Az indonéz vállalatok esetében azonban meglehetősen jónak mondható volt a közzététel szintje. Ezen kívül *Duff* (2018) megvizsgálta 20 Egyesült Királyságban működő könyvelőiroda közzétételeinek mértékét és minőségét. Az eredményekből kiderült, hogy a humán tőkével kapcsolatban tették közzé a legtöbb adatot, és a belső tőkével kapcsolatban a legkevesebbet. A tanulmány azt is bebizonyította, hogy több a narratív közzététel, mint a monetáris.

Az említett irodalmi áttekintésből látható, hogy a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételekről készített tanulmányok különböző országokban készültek, és főleg egyes ágazatokra koncentráltak. Tanulmányunk szerény kísérletet tesz annak meghatározására, hogy indiai kontextusban milyen különbségek állapíthatók meg a tényleges közzétételek és az érdekelt elvárásai között. Ezért a tanulmány a Bombay Értéktőzsdén jegyzett 30 céget vizsgált meg, nem pedig egy konkrét ágazathoz tartozó cégeket, a 2019–2020 közötti időszak-

ra. Tanulmányunk kiegészíti a meglévő irodalmat azért, hogy a korábbi tanulmányok alapján meghatározott 42 tételből álló átfogó listát elemez. Emellett az indiai cégek hiányosságainak azonosításával is hiányt pótol, mivel az indiai gazdaságban ebben a kontextusban meglehetősen kevés tanulmány született.

KUTATÁSI MÓDSZERTAN

A tanulmányt két fázisban végeztük. Az első fázisban kódoltuk a kérdőívek segítségével begyűjtött szakértői vélemények alapján a szellemi tőke közzétételével kapcsolatban meghatározott tételeket, a második fázisban pedig tartalomelemzést végeztünk a BSE 30 vállalatának pénzügyi beszámolóin a 2019–2020 közötti időszakra.

A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételi index meghatározása

Az első fázis, tehát a közzétételi index meghatározása három lépésből állt. Először is a korábbi tanulmányok alapján kialakult, a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek tételeinek listáját három kategóriára osztottuk: strukturális tőke, humán tőke és kapcsolati tőke (Guthrie, Petty, 2000; Schneider, Samkin, 2008; Ahmed Haji, Mubaraq, 2013; Duff, 2018).

A közzétételek tételeit az indiai környezet-hez kellett igazítani, mivel korábban a világ más részein alkalmazták őket. Ezért öt érdekelt csoportot képviselő, 40 tagból álló szakértői testülettel kértünk szakértői véleményt a Google Form segítségével. Az érdekeltek minden csoportja – nevezetesen a felső vezetők, a gyakorló okleveles könyvvizsgálók, a számviteli és pénzügyi szakemberek, a szabályozói szervek vállalati jelentésekkel foglalkozó munkatársai és egyéb, az éves jelentések készítésében és megvitatásában részt vevő szervek – nyolc

tagot számlált. *Martino* (1972) szerint 10–30 gondosan kiválogatott tárgyi szakértő szükséges egy véleményező testületbe. Az érdekeltek különböző csoportjaiból származó 40 szakértő megkérdezése azért is előnyös, mert így elkerülhető a részrehajlás, ami felmerülhet abban az esetben, ha csak egy csoporttal konzultálunk. A testület 40 tagjával folytatott konzultációkat követően 42 tételből álló listát állítottunk össze, és a tételeket három kategóriába soroltuk (13 tétel a humán tőke alá, 16 tétel a strukturális tőke alá és 13 tétel a kapcsolati tőke alá került).

A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek tételeinek véglegesítését követően a második lépésben a testület tagjait felkértük, hogy értékeljék a 42 véglegesített tételt. A kérdőívén öt pontos (1-től 5-ig terjedő) értékelési skálát adtunk meg, ahol az 1 azt jelenti, hogy nem releváns az éves jelentésben történő közzététel szempontjából, az 5 pedig azt, hogy nagyon fontos az éves jelentésben történő közzététele. Ezek után kiszámoltuk mindegyiknek az átlagát úgy, hogy összeadtuk az egyes tételek pontszámait, és elosztottuk a testület tagjainak teljes számával, tehát 40-nel.

Az utolsó lépésben kidolgoztuk a pénzügyi beszámolókból szereplő szellemi-tőke-elemek minőségének mérési alapját. *Bozzolan et al.* (2003) három pontos skálát (0–2) alkalmaztak a tanulmányukban a szellemi-tőke-elemek közzétételének minősítésére, ahol a 2 kvantitatív információt jelent, az 1 kvalitatív adatokat, a 0 pedig azt jelenti, hogy nem adtak meg semmilyen információt. A minőségi kritériumok megállapítását követően egy hasonló skálával meghatároztuk a közzétételi indexet a pénzügyi beszámolók tartalomelemzéséhez.

A közzétételi index meghatározása során találtunk néhány olyan szellemi-tőke-elemet, amelyekhez nem lehet monetáris értéket rendelni. Ilyen például a vállalkozó szellem, a vezetői filozófia, a vállalati kultúra stb., amelyeket nehéz lenne számszerűsíteni, és nincs is

értelme. Így ezekhez az elemekhez legfeljebb 1 pontot adtunk (*Schneider, Samkin, 2008*).

A pénzügyi beszámolók tartalomelemzése

A második fázisban elvégeztük az éves jelentések tartalomelemzését, és értékeltük az indiai vállalatok éves jelentéseiben található szellemi-tőke-elemek mértékét és minőségét.

Minta és adatforrás

Ehhez a tanulmányhoz a BSE-n jegyzett 30 nempénzügyi céget választottunk, a 2021. március 31-i piaci tőkésítésük alapján. Az adatokat egy évig gyűjtöttük (2019–2020). Tekintettel arra, hogy ezek a cégek India legnagyobb vállalatai közé tartoznak, magas szintű közzététellel számoltunk az immateriális erőforrások magas értéke miatt. A vizsgált cégek különböző ágazatokban működnek, kivéve a pénzügyi ágazatot, ezáltal képet kaphatunk a különböző indiai iparágakban alkalmazott közzétételi gyakorlatokról. Az éves jelentéseket a vállalatok weboldalairól töltöttük le. A tanulmányhoz az éves jelentéseket választottuk, mégpedig két okból. Először is, az éves jelentések kommunikációs forrásként is szolgálnak, és megosztják a számviteli információkat az érdekeltekkel (*Mehrotra et al., 2018*). Másodszor, a közzététel szintje közvetlen kapcsolatban áll a piacon megosztott információ mennyiségével és az érdekeltekkel (*Bozzolan et al., 2003*).

Tartalomelemzés

A tartalomelemzés adatokat gyűjt, és az információkat konkrét paraméterek alapján meghatározott kategóriákba kódolja (*Mehrotra et al., 2018*). Ezzel a módszerrel meghatározhatjuk a dokumentumokban feltüntetett információk mintáját (*Guthrie et al., 2004*). Ennek eredményeképpen a közzétett dokumentumokat szisztematikusan, logikusan és megbízható-

an tudjuk elemezni (Kamath, 2008). A cégek által közzétett szellemitőke-adatokhoz számos korábbi tanulmány is alkalmazott tartalomelemzést (Kamath, 2008; Mehrotra et al., 2018; Salvi et al., 2020).

Az éves jelentések kódolása

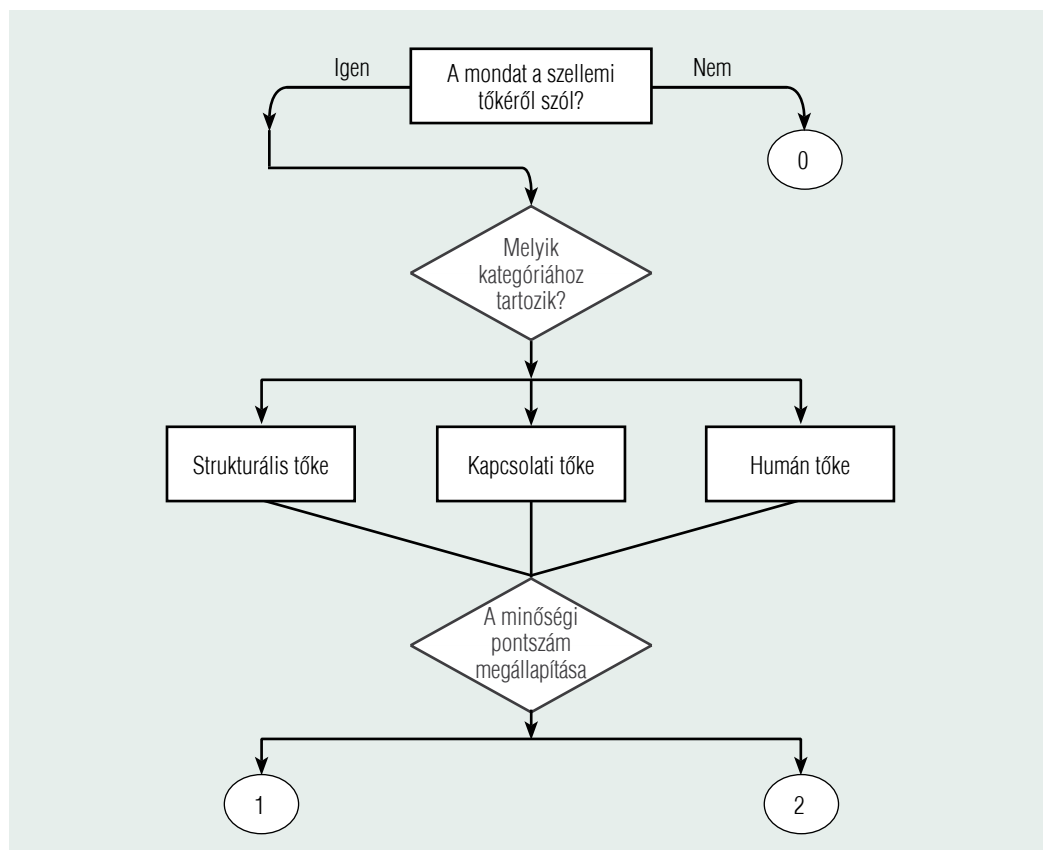
A kódolási kritériumok meghatározása után kódolni kell az éves jelentések tartalmát. A kódolás történhet szavak, mondatok, bekezdések vagy oldalrészek alapján. Ezidáig nem született még konszenzus azzal kapcsolatban, hogy melyik kódolási módszer a legmegfelelőbb (Dumay, Cai, 2015). Guthrie et al. (2004)

a bekezdéseket tartották a legmegbízhatóbb egységnek, mondván, hogy a jelentést bekezdések és nem szavak vagy mondatok alapján kell behatárolni. Ezzel szemben Mehrotra et al. (2018) a mondatokat tartották a kódolás legmegbízhatóbb egységének.

Ebben a tanulmányban mondatokat használtunk kódolási egységnek, mivel a szavak a kontextustól függően mást-mást jelenthetnek (Yi, Davey, 2010). Ezt követően a szellemi tőke közzétételével kapcsolatos információkat az első fázisban meghatározott kódolási kritériumok szerint kódoltuk. A kódolási folyamatot az 1. ábra mutatja be. Ezután kiszámítottuk 30

1. ábra

KÓDOLÁSI FOLYAMAT

Forrás: saját szerkesztés

cég gyakorisági pontszámát vagy átlagos pontszámát, és a minőségi pontszám normalizálásával mértük a közzétételi pontszámot.

EREDMÉNYEK

Az 1. táblázatban megfigyelhetjük, hogy a strukturális tőke kategóriájában a ‘Tudásalapú infrastruktúra’, a ‘Vezetői filozófia’ és a ‘K+F’ nagymértékben közzétett tételek az éves jelentésekben, és meg is haladják az érdekeltek elvárásait. Ugyanakkor a ‘Pénzügyi kapcsolatok’, a ‘Vezetői folyamatok’, a ‘Vezetés’ és a ‘Vállalati kultúra’ az érdekeltek elvárásainak megfelelően kerül bemutatásra. Ezzel szem-

ben az ‘Infrastrukturális eszközök’, az ‘Üzleti modell’, a ‘Minőség’ és a ‘Leányvállalatok’ nem kapnak elég figyelmet. Ezeket a tételeket rendkívül fontos lett volna közzétenni, de ez nem történt meg az érdekeltek elvárásainak megfelelően.

A 16 strukturális tételből mindössze öt olyan volt, amelyet az érdekeltek elvárásai szerint tettek közzé. A többi 11 elemről vagy túl sokat, vagy túl keveset tettek közzé. Ennek az az oka, hogy az éves jelentéseket nem arra találták ki, hogy a szellemi tőkével kapcsolatos információkat hordozzák (Dumay, Cai, 2014). Bontis (2003) kifejtette, hogy több mint 10 ezer éves jelentés megvizsgálását követően kiderült, hogy a szellemi tőkét

1. táblázat

A SZELLEMI TŐKE KÖZZÉTÉTELE

1. Strukturális tőke	Gyakoriság (n=30)			Közzétételi pontszám (0-1)	Fontosság
	0	1	2		
1.1 Infrastrukturális eszközök	4	26		0,43	Rendkívül fontos a közzététele
1.2 Üzleti modell	13	12	5	0,37	Rendkívül fontos a közzététele
1.3 Pénzügyi kapcsolatok	3	5	22	0,82	Rendkívül fontos a közzététele
1.4 Információtechnológia	10	19	1	0,35	Kismértékben fontos a közzététele
1.5 Innováció	9	21		0,35	Kismértékben fontos a közzététele
1.6 Szellemi tulajdon	15	15	n/a	0,50	Kismértékben fontos a közzététele
1.7 Tudásalapú infrastruktúra	4	26	n/a	0,87	Kismértékben fontos a közzététele
1.8 Vezetés	17	13	n/a	0,43	Mérsékeltlen fontos a közzététele
1.9 Vezetői filozófia	6	24	n/a	0,80	Kismértékben fontos a közzététele
1.10 Vezetői folyamatok	10	20	n/a	0,67	Kismértékben fontos a közzététele
1.11 Szervezeti és vezetői struktúra	17	13	n/a	0,43	Kismértékben fontos a közzététele
1.12 Minőség	5	25		0,42	Rendkívül fontos a közzététele
1.13 K+F	1	7	22	0,85	Kismértékben fontos a közzététele
1.14 Kutatási projektek	22	7	1	0,15	Kismértékben fontos a közzététele
1.15 Leányvállalatok	1	26	3	0,53	Rendkívül fontos a közzététele
1.16 Vállalati kultúra	10	20	n/a	0,67	Kismértékben fontos a közzététele

Forrás: saját szerkesztés

nagyon kevés esetben tették közzé. A felső vezetés azonban saját belátása szerint beépíthet szellemi tőkével kapcsolatos közzétételeket az éves jelentésekbe, mivel nincsenek erre vonatkozó standardok.

A 2. táblázat a kapcsolati tőke közzétételének gyakoriságát mutatja be. A táblázatban megfigyelhető, hogy a 'Vállalati hírnév/imázs' megfelelt az érdekeltek elvárásainak, és a vállalatok 80 százaléka jelentette. A 'Piaci jelenlét-ről' azonban az érdekeltek igényeihez képest túl sokat írtak. A többi 11 elem alulreprezentált volt az éves jelentésekben. A kapcsolati tőkéről keveset írtak, mivel az éves jelentések egyoldalú jelentések, csak a jó híreket közlik, miközben tudatosan elkerülik a rossz híreket (Dumay, 2012). Ebből az következik, hogy a vállalatok

nem tüntetik fel a szellemi tőkével kapcsolatos tételeket az éves jelentésben, ha az nem hoz hasznot számukra (Dumay, 2014), mivel nem kötelesek jelenteni ezeket a tételeket.

A 3. táblázat a humán tőke közzétételének gyakoriságát mutatja be. Ez lényeges elemét alkotja a szellemi tőkének. Adatokat szolgáltat a szervezetnél dolgozó munkavállalókról (Ax, Marton, 2008). A legnagyobb mértékben közzétett elem a humán tőke kategóriájában a 'Munkakörnyezet', amelyet a vállalatok 93 százaléka ismertetett. Az érdekeltek elvárásaihoz képest túl sokat írtak róla. Megfigyeltük továbbá, hogy nem volt olyan tétel, amelyet egyetlen cég sem jelentett. A közzétételek azonban nem monetáris értelemben történtek, ezért az érdekeltek elvárásai és az éves

2. táblázat

A SZELLEMI TŐKE KÖZZÉTÉTELE

2. Kapcsolati tőke	Gyakoriság (n=30)			Közzétételi pontszám (0-1)	Fontosság
	0	1	2		
2.1 Licenc/szerződés/megállapodás	8	21	1	0,38	Kismértékben fontos a közzététele
2.2 Vállalati hírnév/imázs	6	24	n/a	0,80	Kismértékben fontos a közzététele
2.3 Piaci jelenlét	3	27	n/a	0,90	Kismértékben fontos a közzététele
2.4 Piaci részesedés	19	11		0,18	Rendkívül fontos a közzététele
2.5 Érdekeltekkel fennálló kapcsolatok	5	19	6	0,52	Kismértékben fontos a közzététele
2.6 Beszállítók	13	17		0,28	Mérsékelten fontos a közzététele
2.7 Márkák	2	28		0,47	Rendkívül fontos a közzététele
2.8 Márkaismertség	19	10	1	0,20	Rendkívül fontos a közzététele
2.9 Márkfejlesztés	22	8		0,13	Kismértékben fontos a közzététele
2.10 Ügyfelek	3	27		0,45	Kismértékben fontos a közzététele
2.11 Forgalmazási csatornák	19	11		0,18	Kismértékben fontos a közzététele
2.12 Környezetvédelmi	1	28	1	0,50	Kismértékben fontos a közzététele
2.13 Üzleti együttműködések/partnerség	5	25		0,42	Kismértékben fontos a közzététele

Forrás: saját szerkesztés

A SZELLEMI TŐKE KÖZZÉTÉTELE

3. Humán tőke	Gyakoriság (n=30)			Közzétételi pontszám (0-1)	Fontosság
	0	1	2		
3.1 Munkavállalók	1	29		0,48	Mérsékelten fontos a közzététele
3.2 Vállalkozó szellem	26	4	n/a	0,13	Mérsékelten fontos a közzététele
3.3 Know-how	26	4	n/a	0,13	Mérsékelten fontos a közzététele
3.4 Tudásmegosztás	21	9		0,15	Mérsékelten fontos a közzététele
3.5 Vezetőség	23	7	n/a	0,23	Kismértékben fontos a közzététele
3.6 Képzés és fejlesztés	4	24	2	0,47	Kismértékben fontos a közzététele
3.7 Munkakörnyezet	2	28	n/a	0,93	Kismértékben fontos a közzététele
3.8 Képzettség	24	6	n/a	0,20	Mérsékelten fontos a közzététele
3.9 Munkavállalói szakértelem	27	3	n/a	0,10	Mérsékelten fontos a közzététele
3.10 Munkavállalói kommunikáció	29	1	n/a	0,03	Mérsékelten fontos a közzététele
3.11 Munkavállalók javadalmazási és ösztönzési rendszerei	16	13	1	0,25	Kismértékben fontos a közzététele
3.12 Munkavállalói elégedettség	18	12	n/a	0,40	Kismértékben fontos a közzététele
3.13 Munkavédelem	1	29		0,48	Rendkívül fontos a közzététele

Forrás: saját szerkesztés

jelentésekben foglalt közzétételek nem állnak összhangban egymással.

A 'Munkavállalók' tétel közzététele megfelel az érdekeltek elvárásainak. A többi 11 tételről azonban nem tettek közzé elegendő adatot. Ezek közül az érdekeltek hat tételt soroltak a 'Mérsékelten fontos a közzététele' kategóriába, nevezetesen a 'Vállalkozó szellem', a 'Know-how-t', a 'Tudásmegosztást', a 'Képzettséget', a 'Munkavállalói tapasztalatot' és a 'Munkavállalói kommunikációt', melyekről kevés szó esett az éves jelentésekben. A 'Munkavédelem' tétel ismertetését rendkívül fontosnak tartják a testület tagjai, de a vállalatoknak mindössze 48 százaléka tett közzé adatokat róla. A többi négy elem, nevezetesen a 'Vezetőség', az 'Oktatás és fejlesztés', a 'Munkavállalók javadalmazási és ösztönzési rendszerei' és a 'Munkavállalói elégedettség'

közzétételét az érdekeltek kismértékben tartották fontosnak, de a vállalatok 23, 47, 25, illetve 40 százaléka tette közzé az éves jelentésekben.

A 4. táblázat a szellemi tőkének a tanulmányozott szervezeteknél történő közzétételének mértékét mutatja be. A táblázatban megfigyelhető, hogy a cégek átlagosan 11,2 tételt (70 százalék) tesznek közzé a strukturális tőke alatt felsorolt 16 elemből. A strukturális tőke alatt 15 volt a közzétett tételek legmagasabb száma, és 30 vállalatból 4 tett közzé ennyi tételt. Ebben a kategóriában a közzétett tételek legkisebb száma 6 volt, az összes tanulmányozott vállalat 10 százaléka tett közzé ennyi tételt.

A kapcsolati tőke kategóriájában a vállalatok átlagosan 8,8 tételt (70 százalék) tettek közzé. Ebben a kategóriában a 13 tételből legfeljebb 11-et tettek közzé, mégpedig 30 vállalat

A SZELLEMI TŐKE KÖZZÉTÉTELÉNEK MÉRTÉKE

	Strukturális tőke		Kapcsolati tőke		Humán tőke	
	Mérték	Százalék	Mérték	Százalék	Mérték	Százalék
Átlag	11,2	70,0	8,8	68,0	5,7	44,0
Maximum	15,0	94,0	11,0	92,0	11,0	85,0
Minimum	6,0	38,0	5,0	38,0	3,0	23,0

Forrás: saját szerkesztés

latból kb. 8 (27 százalék) tette ezt. Ugyanakkor csak egy olyan szervezet volt, amely kb. 5 tételt (38 százalék) tett közzé. Megfigyeltük tehát, hogy a kapcsolati tőke esetében a közzététel mennyisége megközelítőleg azonos a strukturális tőkénél látottakkal.

További megfigyelés, hogy a legkevesebb közzététel a humán tőke kategóriájában történt. A 13 elemből mindössze 5,7 tételt (44 százalék) tettek közzé, 13 elemből 11-et (85 százalék) mindössze egy vállalat tett közzé, két cég pedig a minimális tételszámot, hármat. Összességében tehát nagyon alacsony a közzététel szintje ebben a kategóriában.

KÖVETKEZTETÉS

A vállalatok nem tartják előnyösnek a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételeket, mivel a szellemi tőkét úgy tekintik, mint a cég versenyelőnyének forrását. Azok a szervezetek, amelyek közzétesznek információkat a szellemi tőkéről az éves jelentésükben vagy külön jelentésben, konkrét okkal teszik ezt, például azért, hogy vonzóvá tegyék magukat a befektetők vagy a bankok szemében (Parshakov, Shakina, 2020). Ennek fényében tanulmányunk megvizsgálta az indiai cégek szellemi tőkével kapcsolatos közzétételeinek mértékét, valamint az érdekelték elvárásai és az iparági közzétételi eljárások közötti szakadékot. E cél-

ból tartalomelemzést végeztünk a bombay-i Értéktőzsdén jegyzett 30 nempénzügyi cégből álló mintán a 2019–2020 közötti időszakra úgy, hogy 42 tételből álló közzétételi indexet állítottunk össze három kategóriában: a strukturális tőke, a kapcsolati tőke és a humán tőke alatt. A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek nagyon csekély mértékűnek bizonyultak az indiai cégeknél. A tanulmány eredménye összhangban áll Brennan (2006), Yi, Davey (2010), Lim et al. (2017) és Parshakov, Shakina (2020) eredményeivel. A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek összesített pontszáma 0,42 volt, ami azt mutatja, hogy az indiai cégek a meghatározott tételeknek mindössze 42 százalékát teszik közzé. A legalacsonyabb közzétételi pontszámot, 0,3 százalékot a humán tőke esetében kaptuk, ami azt jelenti, hogy a vállalatok a tételeknek mindössze 30 százalékát fedik fel. Bár a vállalatok a humán tőkét tekintik a legfontosabb eszközüknek, a leggyakrabban jelentett eszköztípus a strukturális tőke, amelynek az összesített közzétételi pontszáma 0,54, ezt a kapcsolati tőke követi 0,42-es pontszámmal.

A 42 tételből mindössze 13 elem (31 százalék) – 0,50 feletti pontszámmal – került közzétételre 30 nempénzügyi, BSE-n jegyzett cég által 2020-ban, ami semmiképpen nem tekinthető soknak. A 42 tételből a három leginkább közzétett a 'Munkakörnyezet', a 'Piaci jelenlét' és a 'Tudásalapú infrastruktúra', míg a három

legkevésbé közzétett, amelyeknek a közzétételét a vezetők nem tartották fontosnak, a 'Munkavállalói kommunikáció', a 'Munkavállalói tapasztalat' és a 'Képzettség'. A három legkevésbé közzétett tétel mindegyike a humán tőkéhez tartozik. Ez azt jelenti, hogy a vállalatok még mindig nem tesznek közzé munkavállalókkal kapcsolatos információkat, mivel nem tartják fontosnak.

A 42 tételből mindössze hetet (17 százalék) tettek közzé a részvényesek elvárásai szerint. Ez azt jelenti, hogy a vezetők csak olyan tetteket tesznek közzé, amelyek ismerete fontos az érdekeltek számára. Más fontos dimenziókról, mint például a 'Stratégiáról', a 'Beszállítókról', a 'Márkákról', az 'Elosztási csatornáról' és egyébokról azért nem tettek közzé több adatot, mert attól féltek, hogy ezzel felfedik a vállalat versenyelőnyét. A 42-ből 31 (74 százalék) tételt azért nem tettek közzé megfelelő mértékben, mert a vezetőket elmarasztalás éri ezek jelentéséért. Ugyanakkor a 42 tétel közül 4 (9 százalék), amelyek segítik a vállalatokat a befektetések megszerzésében, nevezetesen a 'Munkakörnyezet', a 'Vállalati kultúra', a 'Tudásalapú infrastruktúra' és a 'K+F' túlságosan sok figyelmet kaptak. Minél többet fektet be a vállalat az olyan elemekbe, mint a K+F, a tudás stb., annál fejlettebb lesz technológiailag a jövőben. Erre a perspektívára építve a befektetők szívesen fektetnek be ilyen vállalatokba.

Levonhatjuk tehát azt a konklúziót, hogy bár az indiai vállalatok tisztában vannak a szellemi tőke fontosságával, a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek minimális mértékűek Indiában. Ez azzal magyarázható, hogy nincs megfelelő mechanizmus a szellemi tőkével kapcsolatos tételek figyelésére és értékelésére. Mivel nem létezik megfelelő vagy pontos keret a szellemi tőke attribútumainak jelentésére, a vállalatok nehezen tudnak pontos információkat közölni az immateriális javakról. Mivel kevés vállalat számol be önként a hat-

féle tőkéről, amelyek közül a szellemi tőke az egyik, nincs önálló szegmense a szellemi tőkének. Ezek az információk az éves jelentés különböző részeiben szétszórtan található meg. Ráadásul a legtöbb közzétett tétel leíró jellegű volt, és nem rendeltek hozzájuk numerikus vagy monetáris értéket.

Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy a nemzetközi piacon jelen lévő indiai vállalatoknak tovább kell fejleszteniük a közzétételi szabványukat. A hatóságoknak ki kell dolgozniuk egy olyan struktúrát a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételekhez, amely széles körben elfogadott. Az IndAS, India új jelentési szabványai nem emelik ki a tudásforrások közzétételének kérdését. India az IFRS-hez igazította a jelentési szabványait, és módosított szabványokat dolgozott ki.

Korlátok és jövőbeli kutatás

Más tanulmányokhoz hasonlóan ez a tanulmány is bizonyos korlátok között készült. Kizárólag a saját iparágukban vezető szerepet betöltő nagyvállalatokat vesz figyelembe. A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek kezelésébe és közreadásába azonban kis- és közepes vállalkozásokat is be lehetne vonni. Ezen kívül közzétételi forrásként a tanulmány kizárólag a vállalatok éves jelentéseire támaszkodik. Az éves jelentések mellett a vállalatok különböző egyéb csatornákon keresztül is közölnek információkat, például prospektusokban, és dokumentumokban. A jövőbeni kutatásokban ezeket is érdemes lenne elemezni. Végezetül, a tanulmány kizárólag indiai kontextusban készült, más országokkal nem vetettük össze a helyzetet. A jövőbeli kutatásokban össze lehet hasonlítani két vagy több nemzetet, és a kutatást ki lehet terjeszteni többféle vállalati szektorra világszerte, valamint többféle közzétételi módszert is fel lehet használni. ■

IRODALOM

- AHMED HAJI, A., MUBARAQ, S. (2013). The trends of intellectual capital disclosures: evidence from the Nigerian banking sector. [A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek tendenciái: a nigériai bankszektorból gyűjtött bizonyítékok.] *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 16(3), pp. 184–209, <https://doi.org/10.1108/14013381211286360>
- AX, C., MARTON, J. (2008). Human capital disclosures and management practices. [Humán tőkével kapcsolatos közzétételek és irányítási gyakorlatok.] *Journal of Intellectual Capital*, 9(3), pp. 433–455, <https://doi.org/10.1108/14691930810892027>
- BALOG I. I. (2021). Mennyire hatékonyak az iskolai évek? A humán tőke és a gazdasági növekedés összefüggésének vizsgálata európai országokban 2014–2019. *Pénzügyi Szemle*, 2021/4, 479–493. oldal, https://doi.org/10.35551/PFQ_2021_4_1
- BONTIS, N. (1998). Intellectual capital: an exploratory study that develops measures and models. [Szellemi tőke: méréseket és modelleket kidolgozó tanulmány.] *Management Decision*, 36(2), pp. 63–76, <https://doi.org/10.1108/00251749810204142>
- BONTIS, N. (2003). Intellectual Capital Disclosure in Canadian Corporations. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek kanadai vállalatoknál.] *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 7(1), pp. 9–20, <https://doi.org/10.1108/eb029076>
- BOZZOLAN, S., FAVOTTO, F., RICCERI, F. (2003). Italian annual intellectual capital disclosure: An empirical analysis. [Szellemi tőkével kapcsolatos éves közzétételek Olaszországban: Empirikus elemzés.] *Journal of Intellectual Capital*, 4(4), pp. 543–558, <https://doi.org/10.1108/14691930310504554>
- BRENNAN, N. (2006). Reporting intellectual capital in annual reports: evidence from Ireland. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek éves jelentésekben: Írországból gyűjtött bizonyítékok.] *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 14(4), pp. 423–436,
- BROWN, B. A., PATEL, A., OFALETSE, V. (2016). Intellectual capital varieties in service-based companies in Botswana. [Szellemi tőkevariációk szolgáltató vállalatoknál Botswanában.] *International Social Science Journal*, 66(219–220), pp. 93–107, <https://doi.org/10.1111/issj.12092>
- CABRITA, M., CABRITA, M. DO R. (2013). Applying Social Marketing to Healthcare: Challenges and Opportunities. [Szociális marketing alkalmazása az egészségügyben: Kihívások és lehetőségek.] In *Dynamics of Competitive Advantage and Consumer Perception in Social Marketing [Forrás: A versenylőny és a fogyasztói percepció dinamikája a szociális marketingben.]* 1. kiadás, 4. fejezet, IGI Globális, Szerkesztők: Avinash Kapoor, Chinmaya Kulshrestha, Márciusi szám, pp. 78–97, <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-4430-4.ch004>
- CAMPBELL, D., RAHMAN, M. R. A. (2010). A longitudinal examination of intellectual capital reporting in Marks & Spencer annual reports, 1978–2008. [A szellemi tőkével kapcsolatos jelentések longitudinális vizsgálata a Marks & Spencer éves jelentéseiben, 1978–2008.] *The British Accounting Review*, 42(1), pp. 56–70, <https://doi.org/10.1016/j.bar.2009.11.001>
- CHOONG, K. K. (2008). Intellectual capital: Definitions, categorization and reporting models. [Szellemi tőke: Definíciók, kategorizálás és jelentési modellek.] *Journal of Intellectual Capital*, 9(4), pp. 609–638, <https://doi.org/10.1108/14691930810913186>

DAVEY, J., SCHNEIDER, L., DAVEY, H. (2009). Intellectual capital disclosure and the fashion industry. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek és a divatipar.] *Journal of Intellectual Capital*, 10(3), pp. 1469–1930, <https://doi.org/10.1108/14691930910977815>

DEEGAN, C. (2002). *Introduction: the legitimizing effect of social and environmental disclosures: a theoretical foundation*. [Bevezetés: a társadalmi és környezetvédelmi közzétételek legitimizáló hatása.] 15(3), pp. 282–311, <https://doi.org/10.1108/09513570210435852>

DONALDSON, T., PRESTON, L. E. (1995). The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications. [A vállalat stakeholder teóriája: Konceptiók, bizonyíték és implikációk.] *Academy of Management Review*, 20(1), pp. 65–92

DUFF, A. (2018). Intellectual capital disclosure: evidence from UK accounting firms. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek: az Egyesült Királyságban működő könyvelőcégektől gyűjtött bizonyítékok.] *Journal of Intellectual Capital*, 19(4), pp. 768–786, <https://doi.org/10.1108/JIC-06-2017-0079>

DUMAY, J. (2014). 15 years of the Journal of Intellectual Capital and counting A manifesto for transformational IC research. [A Journal of Intellectual Capital 15 éve és a transzformációs szellemi tőke kutatására vonatkozó kiáltvány.] *Journal of Intellectual Capital*, 15(1), pp. 2–37, <https://doi.org/10.1108/JIC-09-2013-0098>

DUMAY, J. C. (2012). Grand theories as barriers to using IC concepts. [A szellemi tőke koncepciók használatának útjában álló jelentősebb teóriák.] *Journal of Intellectual Capital*, 13(1), pp. 4–15, <https://doi.org/10.1108/14691931211196187>

DUMAY, J., CAI, L. (2014). A review and critique of content analysis as a methodology for inquiring

into IC disclosure. [A tartalomelemzés mint a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek vizsgálati módszertanának áttekintése és kritikája.] *Journal of Intellectual Capital*, 15(2), pp. 264–290, <https://doi.org/10.1108/JIC-01-2014-0010>

DUMAY, J., CAI, L. (2015). Using content analysis as a research methodology for investigating intellectual capital disclosure: A critique. [A tartalomelemzés mint kutatási módszertan alkalmazása a szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek vizsgálatához: Kritika.] *Journal of Intellectual Capital*, <https://doi.org/10.1108/JIC-04-2014-0043>

GUTHRIE, J., PETTY, R., YONGVANICH, K., RICCI, F. (2004). Using content analysis as a research method to inquire into intellectual capital reporting. [A tartalomelemzés mint kutatási módszer alkalmazása a szellemi tőkével kapcsolatos jelentések vizsgálatához.] *Journal of Intellectual Capital*, 5(2), pp. 282–293, <https://doi.org/10.1108/14691930410533704>

GUTHRIE, J., PETTY, R. (2000). Intellectual capital: Australian annual reporting practices. [Szellemi tőke: Ausztrál éves jelentési gyakorlatok.] *Journal of Intellectual Capital*, 1(3), pp. 241–251, <https://doi.org/10.1108/14691930010350800>

GUTHRIE, J., PETTY, R., RICCI, F. (2006). The voluntary reporting of intellectual capital: Comparing evidence from Hong Kong and Australia. [A szellemi tőke önkéntes jelentése: hongkongi és ausztrál bizonyítékok összehasonlítása.] *Journal of Intellectual Capital*, 7(2), pp. 254–271, <https://doi.org/10.1108/14691930610661890>

GUTHRIE, JOHN, WINGFIELD, A., METSALA, J., COX, K. (1999). Motivational and Cognitive Predictors of Text Comprehension and Reading Amount. [A szövegértés és az olvasásmennyiség motivációs és kognitív előrejelzői.] *Scientific Studies of Reading*, 3(3), pp. 231–256, <https://doi.org/10.1207/s1532799xssr0303>

- HUSIN, N. M., HOOPER, K., OLESEN, K. (2012). Analysis of intellectual capital disclosure - an illustrative example. [A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek elemzése – egy szemléletes példa.] *Journal of Intellectual Capital*, 13(2), pp. 196–220, <https://doi.org/10.1108/14691931211225030>
- JOSHI, M., UBHA, D. S., SIDHU, J. (2011). Intellectual capital disclosures in India: A case study of information technology sector. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek Indiában: esettanulmány az információtechnológiai ágazatból.] *Global Business Review*, 12(1), pp. 37–49, <https://doi.org/10.1177/097215091001200103>
- KAMATH, B. (2008). Intellectual capital disclosure in India: content analysis of “TecK” firms. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek Indiában: a ‘TecK’ cégek tartalomelemzése.] *Journal of Human Resource Costing & Accounting*, 12(3), pp. 213–224, <https://doi.org/10.1108/14013380810919859>
- LIM, S. J., WHITE, G., LEE, A., YUNINGSIH, Y. (2017). A longitudinal study of voluntary disclosure quality in the annual reports of innovative firms. [Longitudinális tanulmány az önkéntes közzétételek minőségéről az innovatív cégek éves jelentéseiben.] *Accounting Research Journal*, 30(1), pp. 89–106, <https://doi.org/10.1108/ARJ-08-2013-0056>
- MALHOTRA, Y. (2003). Measuring knowledge assets of a nation: Knowledge systems for development. [Egy nemzet tudáskeresőjeinek mérése: tudásrendszerek a fejlődéshez.] *United Nations Advisory Meeting of the Department of Economic and Social Affairs Division for Public Administration and Development Management*, 52
- MARTINO, J. P. (1972). *Technological forecasting for decision making*. [Technológiai előrejelzések a döntéshozáshoz.] McGraw-Hill
- MEHROTRA, V., MALHOTRA, A. K., PANT, R. (2018). Intellectual Capital Disclosure by the Indian Corporate Sector. [Az indiai vállalati szektor szellemi tőkével kapcsolatos előrejelzései.] *Global Business Review*, 19(2), pp. 1–17, <https://doi.org/10.1177/0972150917713562>
- MEIRELES, R., CABRITA, F., LURDES, M. DE, GOMES, A. M., MUÑOZ, P. (2017). Competitiveness and disclosure of intellectual capital : an empirical research in Portuguese banks. [Versenyképesség és a szellemi tőke közzététele: empirikus kutatás portugál bankokban.] *Journal of Intellectual Capital*, 18(3), pp. 486–505, <https://doi.org/10.1108/JIC-11-2016-0112>
- MERTINS, K., WANG, K. H., WILL, M. (2009). InCaS: Intellectual capital management in European SME - Its strategic relevance and the importance of its certification. [InCaS: Szellemi tőke kezelése az európai kkv-knál – Stratégiai relevancia és a tanúsítás fontossága.] *Electronic Journal of Knowledge Management*, 7(1), pp. 111–122
- MULYADI, M. S., PANGGABEAN, R. R., & DEPARTMENT. (2017). Intellectual capital reporting: case study of high intellectual capital corporations in Indonesia. [Szellemi tőke jelentése: esettanulmány jelentős szellemi tőkével rendelkező indonéz vállalatokról.] *Int. J. Learning and Intellectual Capital*, 14(1), pp. 1–10
- PARSHAKOV, P., SHAKINA, E. (2020). Do companies disclose intellectual capital in their annual reports? New evidence from explorative content analysis. [Közzéteszik-e a szellemi tőkét a vállalatok az éves jelentéseikben? Új bizonyítékok a tartalomelemzésből.] *Journal of Intellectual Capital*, 21(6), pp. 853–871, <https://doi.org/10.1108/JIC-03-2019-0040>
- SALVI, A., VITOLLA, F., GIAKOMELOU, A., RAIMO, N., RUBINO, M. (2020). Intellectual capital disclosure in integrated reports: The effect on firm value. [Szellemi tőke közzététele az integrált jelenté-

sekben: A cégérték hatása.] *Technological Forecasting and Social Change*, 160(June),
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120228>

SCHAPER, S., NIELSEN, C., ROSLENDER, R. (2017). Moving from irrelevant intellectual capital (IC) reporting to value-relevant IC disclosures. [Az irreleváns szellemi tőke-jelentésektől az értékreleváns szellemi tőke közzétételekig.] *Journal of Intellectual Capital*, 18(1), pp. 81–101,
<https://doi.org/10.1108/jic-07-2016-0071>

SCHNEIDER, A., SAMKIN, G. (2008). Intellectual capital reporting by the New Zealand local government sector. [Szellemi tőkével kapcsolatos jelentések az új-zélandi önkormányzati ágazatban.] *Journal of Intellectual Capital*, 9(3), pp. 456–486,
<https://doi.org/10.1108/14691930810892036>

SOLIKHAH, B., WAHYUDIN, A., RAHMAYANTI, A. A. W. (2020). The Extent of Intellectual Capital Disclosure and Corporate Governance Mechanism to Increase Market Value. [A szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek mértéke és a vállalatirányítási mechanizmus szerepe a piaci érték növelésében.] *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(10), pp. 119–128,
<https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no10.119>

YI, A., DAVEY, H. (2010). Intellectual capital disclosure in Chinese (mainland) companies. [Szellemi tőkével kapcsolatos közzétételek a (kontinentális) kínai vállalatoknál.] *Journal of Intellectual Capital*, 11(3), pp. 326–347,
<https://doi.org/10.1108/14691931011064572>